norden

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma 2013–2018

ORGANISAATIOKAAVIO

AU	Ympäristöasiain virkamieskomitean työvaliokunta
HAV	Meriryhmä
HKP	Kestävän kulutuksen ja tuotannon työryhmä
Joutsenmerkki	Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkintä
KoL	Ilmasto- ja ilmaryhmä
MEG	Ympäristö- ja taloustyöryhmä
MR-M	Ympäristöasiain ministerineuvosto
NAG	Pohjoismainen jäteryhmä
NEFCO	Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö
NKG	Pohjoismainen kemikaaliryhmä
NMRS	Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö
NOAK	Kansainvälisten ilmastoneuvottelujen pohjoismainen työryhmä
TEG	Maaekosysteemien työryhmä
ÄK-M	Ympäristöasiain virkamieskomitea

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma 2013–2018

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2012

ISBN 978-92-893-2513-4

<http://dxdoi.org/10.6027/ANP2012-765>

ANP 2012:765

Suunnittelu: Jette Koefoed/Erling Lynder

Kuvat: ImageSelect, Anna Maria Hill Mikkelsen, Karin Beate Nøsterud

Painos: 600

Paino: Rosendahls-Schultz Grafisk

Printed in Denmark

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puhelin (+45) 3396 0200

www.norden.org

Pohjoismaisen
ympäristöyhteistyön
toimintaohjelma
2013–2018

norder

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma 2013–2018

4	Esipuhe
6	Johdanto
9	1. Yhteiskunnan kestävä kehitys
11	1.1 Kestävä tuotanto ja kulutus
13	1.2 Resurssitehokkuus ja jäte
17	2. Ilmastomuutos ja ilman epäpuhtaudet
20	2.1 Ilmastomuutos
22	2.2 Ilman epäpuhtaudet
24	2.3 Lyhytikäiset ilmastoon vaikuttavat yhdisteet
27	3. Luonnon monimuotoisuus ja ekosysteemit
29	3.1 Maaekosysteemit
30	3.2 Ulkoilu, luonnonmaisema ja kulttuuriympäristö
32	3.3 Luonnon monimuotoisuus ja ilmastomuutos
33	3.4 Meriympäristö
35	3.5 Merien happamoituminen
37	4. Terveydelle ja ympäristölle vaaralliset kemikaalit
40	Toteutus ja vastuu

Esipuhe

Ensimmäinen tehtäväni ympäristöministerinä oli pohjoismaisen ympäristöministeriökokouksen isännöiminen Huippuvuorilla Norjan puheenjohtajakaudella maaliskuussa 2012. Ilmasto oli kokouksen tärkeimpiä asiakohtia, ja hyväksyimme julkilausuman mustan hiilen päästöjen vähentämisestä arktisella alueella. Saimme kollegojeni kanssa samalla pikakurssin pohjoisten alueiden ympäristöhaasteista – alueen, jonka luonnonkaunista ja haavoittuvaa luontoa uhkaavat jäiden sulaminen ja vakava ilmastomuutos.

Uusimmat satelliittimittaukset osoittavat, että pohjoisnapaa ympäröivä jääpeite ei ole koskaan ollut yhtä vähissä kuin nyt. Sen vuoksi on saatava pikaisesti aikaan uusi, sitova kansainvälinen ilmast sopimus. Aikaa ei ole hukattavana.

Huippuvuorilla ja muilla arktisilla alueilla tehdyt ilmastomuutos- ja ympäristömyrkkytutkimukset ovat saaneet runsaasti kansainvälistä huomiota ja luoneet pohjaa useille tärkeille ympäristösopimuksille.

Yksi esimerkki toimivasta pohjoismaisesta ympäristöyhteistyöstä on aloitteemme

maailmanlaajuisesta elohopeasopimuksesta, joka on nyt toteutumassa. Muina esimerkkeinä mainittakoon ilmansaasteita koskevan Göteborgin pöytäkirjan seuranta ja Joutsenmerkin kehittäminen. Tiivis pohjoismainen asiantuntijatyö on aikaa myöten auttanut vahvistamaan kansallista politiikkaa ja yhteisiä aloitteita kansainvälisissä prosesseissa.

Yhteiskunnan kestävä kehitys on tärkeällä sijalla tässä ympäristöyhteistyön toimintaohjelmassa. Meidän on vahvistettava osaamistamme resurssitehokkuudesta sekä kestävästä tuotannosta ja kulutuksesta. Meidän on luotava järjestelmä, jossa elinkeinoelämä raportoi tuotannon, energiankäytön ja liikenteen ympäristövaikutuksista ja joka edistää siten ympäristömyönteisempää yhteiskunnan kehitystä.

Lisääntyvä resurssien käyttö ja saastuminen ovat johtaneet siihen, että luonnonympäristö joutuu väistymään kaikkialla maailmassa. Lajeja katoaa yhä nopeammin. Pohjoismaissa tätä on osittain torjuttu aktiivisella ympäristöpolitiikalla 1970-luvulta lähtien. Kokemuksemme osoittaa, että ekosysteemipalvelut, kuten puhdas ilma ja puhdas vesi, on hinnoiteltava. Siitä mistä joudutaan maksamaan, myös huolehditaan hyvin.

Tarvitsemme täsmällisempiä tavoitteita hyvinvoinnin kehittämiseksi. Asukasta kohti laskettavaa bruttokansantuotetta on täydennettävä informaatiolla luonnonympäristön arvosta, jotta voitaisiin pohtia yhteiskunnan kokonaishyvinvointia. Sen vuoksi on välttämätöntä hinnoitella ekosysteemien ja luonnonpääoman tuottamat arvokkaat palvelut, valvoa ympäristön tilan muutoksia ja varmistaa ekosysteemipalvelujen laatu. On tärkeää kiinnittää yhteiskunnan huomio olennaisiin ekosysteemipalveluihin.

Pohjoismaisessa ympäristöyhteistyössä on tärkeällä sijalla Pohjoismaiden pääministerille laaditun Pohjoismaat vihreän kasvun kärjessä -raportin seuranta. Ympäristösektorilla on yleisvastuu jätteestä, ja sen on myös korostettava vihreiden hankintojen ja Joutsenmerkin kehittämisen tärkeyttä muiden vaikutuskeinojen ohella yhteistyössä muiden sektoreiden kanssa.

Pohjoismaisessa yhteistyössä on tärkeää myös Rio 2012 -konferenssin seuranta. Pohjoismaiden tulee osallistua aktiivisesti resurssitehokkuuden lisäämiseen, kestävä tuotannon ja kulutuksen kehittämiseen ja vihreän yhteiskunnan kehitykseen yhdessä YK:n, EU:n ja muiden maiden kanssa. Tämä tarjoaa myös uusia mahdollisuuksia elinkeinojen ja vihreiden työpaikkojen kehittämiseen Pohjoismaissa.

Pohjoismaat tukevat tärkeitä prosesseja EU:ssa, OECD:ssä, kansainvälisissä ympä-

ristösopimuksissa ja YK:n ympäristöohjelma UNEPissa. Tällä edistetään ja vahvistetaan kansainvälistä ympäristöalan sääntelyä.

Pohjoismainen yhteistyö muodostaa nykyään tärkeät puitteet Pohjoismaiden EU-koordinoinnille, ja samalla Pohjoismaiden politiikasta on tullut yhä olennaisempi osa Eurooppa-politiikkaa. Pohjoismaisesta yhteistyöstä on näin tullut elimellinen osa eurooppalaista yhteistyötä.

Pohjoismaiden yhteiskunnille ovat ominaisia tasa-arvo, luottamus julkisiin laitoksiin ja vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa. Meidän on pyrittävä edistämään yhteiskunnan kestävä kehitystä näiden pohjoismaisten erityispiirteiden pohjalta.

Pohjoismainen ympäristöpolitiikka on tuottanut hyviä tuloksia ja menestystarinoita. Toivonkin, että pohjoismainen yhteistyö innostaa myös muita maita ja tukee sitä tärkeää työtä, jota tehdään kansainvälisten ympäristösopimusten kehittämiseksi ja toteuttamiseksi.

Bård Vegar Solhjell
Norjan ympäristöministeri

Johdanto

Pohjoismaisella ympäristöalan yhteistyöllä on saavutettu merkittäviä tuloksia 40 viime vuoden aikana. Maat ovat pystyneet yhdistämään talouskasvun ja hyvinvoinnin kehittämisen tavoitteelliseen ympäristöpolitiikkaan, ja ne ovat osallistuneet aktiivisesti ympäristön parantamiseen sekä Pohjoismaissa että kansainvälisesti.

Kestävän tuotannon ja kulutuksen, ympäristöyhteisten tekniikoiden ja kestävän talouskasvun kehittäminen yhteistyössä muiden sektorien kanssa, mukaan lukien elinkeinoelämä ja kansainväliset järjestöt, on merkittävä haaste pohjoismaisessa yhteistyössä. Myös Riossa 2012 pidetyn YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen seuranta on keskeisellä sijalla pohjoismaisessa yhteistyössä.

Pitäen lähtökohtanaan periaatetta, jonka mukaan pohjoismaisen yhteistyön tulee tuottaa mahdollisimman suurta hyötyä ja lisäarvoa, tämä ympäristöyhteistyön toimintaohjelma nostaa esille seuraavat alueet:

1. Yhteiskunnan kestävä kehitys
2. Ilmastonmuutos ja ilman epäpuhtaudet
3. Luonnon monimuotoisuus, ekosysteemit ja merien happamoituminen

4. Terveys ja ympäristölle vaaralliset kemikaalit

Ympäristöyhteistyön toimintaohjelman ohjelmakaudella priorisoidaan myös pohjoismaista yhteistyötä EU- ja Eta-säännöstöjen sekä kansainvälisten ympäristösopimusten kehittämiseksi ja toteuttamiseksi. On tärkeää hyväksyä uusi oikeudellisesti sitova ilmastোসopimus, joka sisältää kaikkia maita koskevat päästövähennysvelvoitteet vuodesta 2020 eteenpäin. Myös vihreään talouskasvuun liittyvän yhteistyön jatkaminen ja kestävän hyvinvoinnin kehityksen edistäminen ovat tärkeällä sijalla.

Ympäristöyhteistyön toimintaohjelma toimii ympäristöasiain ministerineuvostossa (MR-M) tehtävän ympäristöyhteistyön ohjausasiakirjana seuraavien kuuden vuoden ajan, eli vuosina 2013–2018. Ohjelmassa keskitytään ratkaisuihin ja esitellään vaikutuskeinoja, jotka osoittavat, että Pohjoismaat voivat vaikuttaa asioihin merkittävästi. Uusi ohjelma on kuusivuotinen.

Ympäristöyhteistyön toimintaohjelma on kehitetty edessä olevien haasteiden

pohjalta, ja se tulee nähdä yhtenä monista vaikutuskeinoista edistää pohjoismaisen kestävän kehityksen strategian toteutumista.

Yhteistyön perustana on pohjoismaisen hyödyn ja lisäarvon periaate, joka tarkoittaa sitä, että maat tekevät yhteistyötä asioissa, joissa voidaan yhdessä saavuttaa parempia tuloksia kuin mihin maat yksinään kykenisivät.

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön tärkeitä kansainvälisiä foorumeita ovat UNEP, OECD ja YK:n ympäristösopimukset, kuten ilmastosopimus ja biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus. Pohjoismaat antavat pohjoismaisen ympäristöyhteistyön kautta asiantuntevan panoksen yleissopimusneuvotteluihin ja vaihtavat tietoa, joka vahvistaa Pohjoismaiden vaikutusmahdollisuuksia.

Pohjoismaiden lähialueiden ympäristöksymysten ratkaiseminen on erittäin tärkeällä sijalla pohjoismaisessa yhteistyössä. Pohjoismaat ovat sen vuoksi perustaneet ympäristörahoitusyhtiö NEFCOn, joka rahoittaa pohjoismaisia ympäristöhankkeita Luoteis-Venäjällä, Ukrainassa ja Valko-Venäjällä. Pohjoismaat osallistuvat myös isojen ympäristöhankkeiden ja pohjoismaisen ympäristöteknologian viennin rahoituk-

seen. Pohjoismaat ovat aktiivisesti mukana Arktisen neuvoston, Barentsin euroarktisen neuvoston ja Itämeren valtioiden neuvoston ympäristöyhteistyössä sekä alueellisissa meriympäristöä koskevissa sopimuksissa HELCOMissa ja OSPARissa. Pohjoismaiseen Joutsen-ympäristömerkkiin liittyvää työtä kehitetään ja parannetaan.

Monet globaalien ympäristöuhkien vaikutukset näkyvät erityisen selvästi arktisella alueella. Jääpeite supistuu, ympäristömyrkyt kasaantuvat ravintoketjuun ja alueella ilmenee muitakin ympäristö- ja terveyshaittoja. Pohjoismaisessa ympäristöyhteistyössä painotetaan erityisesti arktisen alueen ainutlaatuisen ympäristön suojelua ja arktisten näkemysten esille tuomista kansainvälisillä foorumeilla.

Lisäksi on tärkeää tuoda esille pohjoismaisten paikallisyhteisöjen erityispiirteitä ja tehdä muun muassa yhteistyötä, joka liittyy pienten pohjoismaisten yhteiskuntien resursien hallintaan ja niitä koskevaan kokemustenvaihtoon.

norden

1. YHTEISKUNNAN KESTÄVÄ KEHITYS

● Tavoite:

Yhteiskunnan kehitystä ohjataan aktiivisella ja koordinoitulla ympäristö-, finanssi-, elinkeino-, tutkimus- ja innovaatiopolitiikalla. Resurssitehokkuus on kasvanut, ympäristökuormitus vähentynyt ja hyvinvointi kasvanut luonnon sietokyvyn rajoissa.

Talouskasvu ja kehitys lisäävät entisestään resurssien käyttöä ja ympäristön kuormitusta. Kasvulle on ominaista ympäristönäkökulman puuttuminen päätöksenteosta ja hinnoittelusta.

Talouden ja hyvinvoinnin perustana ovat luonnonvarat, ekosysteemipalvelut ja arvo, jota luodaan hyödyntämällä metalleja, mineraaleja, fossiilisia ja ei-fossiilisia polttoaineita, makeaa vettä, viljelymaata, luonnonalueita ja merten eläviä luonnonvaroja. Geenivaroilla on ratkaiseva merkitys tulevaisuuden ruokaturvalle. Ympäristönsuojelu ja talouskasvu on yhdistettävä siirtymälä vihreään talouteen ja kestäväan kasvuun.

Luonnonpääoman ja ekosysteemipalvelujen hinnoittelu tulee sisällyttää tällaiseen laajempaan näkemykseen hyvinvoinnista. Taloudellisten vaikutuskeinojen käyttöä on vahvistettava, niin että ympäristökustannukset katetaan entistä paremmin hinnoittelujärjestelmällä.

Tämä koskee sekä globaalia, eurooppalaista että pohjoismaista tasoa, ja sekä teollistuneilla että kehittyvillä mailla on edessään sama haaste.

On tärkeää löytää vaihtoehtoisia tapoja mitata hyvinvoinnin kehitystä kestäväan kehityksen edistämiseksi. Luonnonpääoman ja ekosysteemipalvelujen hinnoittelu tulee sisällyttää tällaiseen laajempaan näkemykseen hyvinvoinnista. Taloudellisten vaikutuskeinojen käyttöä on vahvistettava, niin että ympäristökustannukset katetaan entistä paremmin hinnoittelujärjestelmällä. Ympäristölle haitallisia tukia on vähennettävä tai niistä on luovuttava. Kestävä kehitys edellyttää kaikkien sektorien ja yhteiskunnan toimijoiden osallistumista ja ympäristölähtöisyyttä.

Pohjoismaat priorisoivat voimakkaasti muun muassa OECD:n ja UNEPin kautta yhteistyössä muiden kansainvälisten laitosten kanssa tehtävää työtä vihreän talouden ja kestäväan kasvun hyväksi.

Eurooppa 2020 -strategia ja EU:n resurssi-tehokkuuden tiekartta sekä seitsemäs ympäristöä koskeva toimintaohjelma ovat aloitteita, joita Pohjoismaat tulevat seuraamaan.

Pohjoismaat ovat ensimmäisten joukossa siirtymässä kestävämpään kasvuun, ja ne ovat osoittaneet, että ympäristön kuormitusta ja resurssien käyttöä voidaan vähentää ja pitää silti yllä talouskasvua ja sosiaalisia hyvinvointijärjestelmiä.

▼ **Tärkeitä esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa:**

- Saastuttaja maksaa -periaate
- Taloudelliset vaikutuskeinot: maksut, kiintiöjärjestelmät, rahastot, tukien poistaminen
- Lainsäädäntö ja sääntely
- Suunnittelu ja ympäristövaikutusten arviointi
- Luonnon arvojen ja palvelujen sisällyttäminen päätöksentekojärjestelmiin
- Ekosysteemeihin perustuvan lähestymistavan mukaiset hallintasuunnitelmat
- Toimenpiteet resurssitehokkuuden parantamiseksi
- Vapaaehtoiset sopimukset esimerkiksi jättemäärien vähentämisestä ja uusiokäytöstä (jätevastuu, tuottajavastuu)
- Julkiset hankintajärjestelmät
- Ympäristömerkinnät ja ympäristötiedotus
- Tutkimus, kehitys ja ympäristöteknologian välittäminen
- Ympäristöjohtaminen ja yritysten yhteiskuntavastuu (CSR)
- Sektorienvälinen yhteistyö energia-, terveydenhuolto-, elinkeino-, kuluttaja-, finanssi-, maatalous-, kalastus-, metsätalous-, kaivos- ja liikennesektorien kesken
- Ekosysteemipalvelujen hinnoittelu
- Vuoropuhelu elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan kanssa
- Kestävän elämäntavan edellytysten parantaminen

1.1 Kestävä tuotanto ja kulutus

● Tavoite:

Tuotanto ja kulutus on sopeutettu luonnon sietokykyyn, niin että ympäristön tilaa ja ihmisten terveydentilaa pystytään parantamaan, ja resurssienkäyttö on tehokasta ja kestävä.

Pohjoismaat muodostavat monella tapaa yhteiset markkinat, joilla on samanlainen tuotetarjonta ja samankaltaiset kulutusmallit. Yhdessä Pohjoismaat voivat edistää ympäristöä säästävien tuotantomenetelmien kehittämistä sekä ympäristö- ja ilmastotietoista kulutusta. Kestävään elämäntapaan päästään tuotteiden ja palvelujen hinnoittelulla, standardeilla ja ympäristömerkinnöillä sekä viestinnällä ja ympäristötiedotuksella. Kansainvälisestä yhteistyöstä, mukaan lukien pohjoismainen yhteistyö ilmasto- ja ympäristötietoisten julkisten hankintojen alalla, on saatu myönteisiä kokemuksia.

On tärkeää luoda markkinaedellytykset, jotka kannustavat ekologiseen innovaatioon ja muotoiluun. Tämä kannustaa elinkeinoelämää ja kuluttajia investointeihin ja hankintoihin, jotka auttavat pienentämään ja torjumaan tulevaisuuden ympäristöongelmia.

Ympäristölainsäädäntö, sääntely ja ympäristöteknologiaan kohdistuvat vaatimukset sekä taloudelliset vaikutuskeinot edistävät ympäristöteknologista innovaatiota ja kehitystä. Näin pohjoismaiset yritykset voivat

hyödyntää paremmin markkinamahdollisuuksia, joita ympäristömyönteisten tuotteiden kasvanut kysyntä tarjoaa. Kansainvälisessä taloudessa maiden lainsäädännön koordinoiminen auttaa tarjoamaan elinkeinoelämälle yhtäläiset kilpailuehdot markkinoilla.

Kuluttajien keskuudessa on tärkeää pyrkiä edistämään kestävää kulutusta ympäristötiedotuksen avulla. Pohjoismaat tekevätkin onnistunutta yhteistyötä Joutsen-ympäristömerkinnässä. Joutsenmerkki tarjoaa kuluttajille mahdollisuuden valita ympäristön kannalta markkinoiden parhaat tuotteet, ja se kannustaa ympäristömyönteiseen tuotekehitykseen. Kestävän kulutuksen ja elämäntyylin edistämiseksi tehdään yhteistyötä myös kehittämällä mittareita. On jatkettava kriteerien kehittämistä tuotealueilla, jotka vaikuttavat ympäristöön ja ilmastoon ja joilla ympäristömerkinnästä voi olla hyötyä. Esimerkkeinä mainittakoon rakentaminen, liikenne, vapaa-aika ja matkailu. Myös julkisten hankintojen kriteerien kehittämistä on jatkettava ja pyrittävä Joutsenmerkin ja EU-kukan väliseen synergiaan.

Julkisten hankintojen osuus markkinoista on suuri, mikä tarjoaa suuria mahdollisuuksia Pohjoismaille ja EU:lle. Kaikki Pohjoismaat priorisoivat tätä vahvasti kestävä tuotannon ja kulutuksen nimissä. Julkisen sektorin edelläkävijän rooli on olennaisen tärkeä myös kestävien tekniikoiden innovoinnissa ja kehittämisessä. Yksityistä sektoria rohkaistaan lisäämään panostuksia vihreisiin hankintoihin ja yrityksiltä edellytetään raportointia.

*Pohjoismaat torjuvat resurssien niukkuutta ja luonnonvarojen kestä-
mätöntä käyttöä lisäämällä resurs-
sitehokkuutta ja mukauttamalla
tuotantoa ja kulutusta.*

▼ Painopistealueet:

- Edistetään kestävää tuotantoa ja kulutusta lainsäädännön ja taloudellisten vaikutuskeinojen avulla ja pannaan täytäntöön YK:n ja EU:n kestävä tuotannon ja kulutuksen toimintasuunnitelmat.
- Edistetään ympäristötiedotuksen eri vaikutuskeinojen, kuten Joutsenmerkin ja EU-kukan, koordinoitua ja käyttöä sekä kehitetään standardeja ja ympäristöjulistuksia keinona vaikuttaa EU-työhön.
- Kehitetään ja vahvistetaan Joutsenmerkkiä, niin että se voi säilyttää asemansa tuttuina ja tehokkaana ympäristömerkkinä.
- Jatketaan kestävien teknisten normien kehittämistä ja vaikutetaan kehitykseen, niin että vihreistä julkisista hankinnoista tulee Pohjoismaissa yleinen käytäntö ja keino vaikuttaa EU-työhön.
- Kannustetaan sellaisten teknikoiden, hankintojen ja julkisten sopimusten kehittämiseen, jotka lisäävät ympäristö- ja ilmastomyönteisten tavaroiden ja palvelujen osuutta.

1.2 Resurssitehokkuus ja jäte

● Tavoite:

Resurssienkäyttö on irrotettu talouskasvusta resurssitehokkuuden, ennalta ehkäisyyn ja jätteen hyötykäytön avulla. Tuotannon, tuotteiden ja jätteen ympäristövaikutukset elinkaarinäkökulmasta on minimoitu.

Maa- ja metsätaloudella on nähtävissä merkkejä resurssien niukkuudesta ja tärkeiden raaka-aineiden hintojen noususta.

Pohjoismaat torjuvat resurssien niukkuutta ja luonnonvarojen kestävämpää käyttöä lisäämällä resurssitehokkuutta ja mukauttamalla tuotantoa ja kulutusta.

Vihreän talouskasvun edistämiseksi on pyrittävä kiertoon, jossa ovat tärkeällä sijalla resurssitehokkuus sekä uudelleenkäyttö ja kierrätys. On myös tärkeää, etteivät tuotteet sisällä vaarallisia aineita, ja sen vuoksi tuotannolle on asetettava standardeja. Ympäristömyrkyjä sisältävä jäte tulee poistaa kierrosta, eikä sitä tule uusiokäyttää, etteivät ympäristömyrkyt leviäisi ekosysteemeihin.

Pohjoismaat toimivat edelleen kansainvälisten jättesopimusten ja muiden tärkeiden sopimusten kehittämisen, suunnittelun, toteutuksen ja koordinoinnin vauhdittajina. EU:n jättepuitedirektiivi nostaa keskiöön materiaalivirtojen ohjauksen. Jätteen synnyn ehkäisy, uudelleenkäyttö, kierrätys, energia-

käyttö ja loppukäsittely on mainittu erikseen tärkeysjärjestyksessä. Pohjoismaat pyrkivät kehittämään ja toteuttamaan tätä.

Pohjoismaat toimivat aktiivisesti sekä erikseen että yhdessä resurssitehokkuuden, kestävien tekniikoiden ja ympäristöteknologian puolesta toteuttamalla EU:n ympäristöteknologian toimintasuunnitelmaa (EcoAP). Jo markkinoilla olevien resurssitehokkaiden ja ympäristömyönteisten tekniikojen levittäminen voi tuottaa suurta ympäristöhyötyä. Pohjoismaat jatkavat yhteistyötä vihreiden tekniikoiden markkinoiden vahvistamiseksi.

EU:n kestävä tuotannon ja kulutuksen sekä vihreiden julkisten hankintojen strategiat kuvaavat EU:n tahtotilaa. Uusiin tai tarkistettuihin ekologista muotoilua ja teollisuus päästöjä koskeviin direktiiveihin (IED) liittyvä työ saattaa muodostua tärkeäksi asetettaessa korkeita standardeja materiaalien ja resurssien käytölle.

Asialistalla on tärkeällä sijalla myös seurantatyö, joka liittyy ehdotettuun EU:n vähähilisen talouden tiekarttaan 2050 ja resurssitehokkuuden tiekarttaan.

Pohjoismaat toimivat edelleen kansainvälisten jättesopimusten ja muiden tärkeiden sopimusten kehittämisen, suunnittelun, toteutuksen ja koordinoinnin vauhdittajina.

▼ Painopistealueet:

- Kehitetään vaikutuskeinoja ja luodaan edellytyksiä resurssitehokkuuden parantamiselle.
- Keskitytään jätteen synnyn ehkäisyyn, materiaalitehokkuuteen ja materiaalien kierrätykseen sekä osallistutaan alan EU-työn kehittämiseen.
- Vältetään ympäristömyrkyjä mahdollisesti sisältävien materiaalien kierrätystä ja poistetaan vaaralliset aineet kierrosta mahdollisimman tarkoin.
- Pyritään saamaan aikaan EU-määräykset, joilla asetetaan riittävät vaatimukset materiaalien kierrätykselle ja tuotteiden sisältämille, jätteestä peräisin oleville vaarallisille aineille, mukaan lukien *End of Waste*.
- Pyritään saamaan aikaan EU-määräykset ja kansainvälinen yksimielisyys siitä, että tuotteiden sisältämistä vaarallisista aineista on tiedotettava koko niiden elinkaaren ajan, myös niiden päädyttyä jätteeksi.
- Tehdään pohjoismaisia aloitteita ekologiseen muotoiluun liittyvässä EU-työssä.
- Kehitetään pohjoismaista yhteistyötä ruokahävikin ehkäisemiseksi ja tehdään pohjoismaisia aloitteita EU:n ja YK:n ruokahävikityössä.
- Jatketaan työtä yhteiskunnan kestävä kehityksen edistämiseksi ja Pohjoismaiden pääministerien jätealoitteen seuraamiseksi.

2. ILMASTONMUUTOS JA ILMAN EPÄPUHTAUDET

● Tavoite:

Kasvihuonekaasupäästöjä ja ilman epäpuhtauksia on vähennetty vakavan ilmastomuutoksen välttämiseksi tarkoituksena rajoittaa maapallon lämpeneminen korkeintaan kahteen celsiusasteeseen ja samalla rajoittaa kielteisiä ympäristö- ja terveysvaikutuksia.

Kasvihuonekaasujen pitoisuus ilmakehässä on kasvanut teollisen vallankumouksen jälkeen noin 30 prosenttia. Maapallon keskilämpötila on kohonnut esiteolliselta tasolta 0,8 celsiusastetta. YK:n ilmasto-paneelin skenaarioiden mukaan vaarana on, että maapallon keskilämpötila kohoaa vuoteen 2100 mennessä 1,8–4 celsiusastetta vuosien 1980–1999 keskilämpötilasta, mikäli ei ryhdytä uusiin toimenpiteisiin päästöjen rajoittamiseksi.

Alueellisella tasolla Arktinen neuvosto on laatinut SWIPA-raportin arktisen alueen lumesta, vedestä, jäästä ja ikiroudasta. Raportin mukaan merijää ja Grönlannin mannerjää ovat käyttäytyneet poikkeuksellisella tavalla kymmenen viime vuoden ajan. Grönlannin mannerjään sulaminen ei vaikuta pelkästään arktisen alueen asukkaisiin, vaan se kohottaa myös valtamerien pintaa. Mikäli arktisen alueen lämpötila kohoaa edelleen, ikiroudan sulaminen voi

nopeutua. Tämä saattaa aiheuttaa metaanin vapautumista ilmakehään. Metaani on vahva kasvihuonekaasu, jonka pääsy ilmakehään voi kiihdyttää maapallon lämpenemistä.

Pohjoismaat pyrkivät aikaansaamaan uuden kansainvälisen YK:n alaisen ilmastosopimuksen, joka sitoisi oikeudellisesti kaikkia maita. Tällainen sopimus auttaa pääsemään tavoitteeseen maapallon lämpenemisen rajoittamisesta korkeintaan kahteen celsiusasteeseen.

EU on laatinut vähähiilisen yhteiskunnan tiekartan 2050, ja useat Pohjoismaat ovat jo valmistelemassa kansallisia toimintasuunnitelmia vähäpäästöisen yhteiskunnan kehityksen edistämiseksi.

Vuoteen 2020 saakka keskeisellä sijalla on kansainvälisten päästövelvoitteiden tiukentaminen. Tärkeitä toimenpiteitä ovat energiatehokkuuden parantaminen kaikilla sektoreilla, uusiutuvan energian käytön lisääminen ja ympäristömyönteinen energia. Pohjoismaat pyrkivät fossiilisille polttoaineille myönnettävien tukien poistamiseen ja ympäristöhaittoja heijastelevien ympäristömaksujen käyttöönottoon. Tämä luo konkreettisia kannusteita energia- ja liikennesektorien päästöjen vähentämiseen, mukaan lukien kansainvälinen meri- ja lentoliikenne. Pohjoismaat pyrkivät löytämään kestäviä ratkaisuja biopolttoaineiden tuotannolle ja käytölle, niin ettei se tapahdu elintarviketuotannon kustannuksella. Tämä vältetään minimoimalla epäsuorat maankäytön vaikutukset.

Ilman epäpuhtaudet vahingoittavat ekosysteemejä ja ihmisten terveyttä. Epäpuhtaudet, kuten rikki, typen oksidit, terveydelle haitalliset pienhiukkaset, pysyvät orgaaniset yhdisteet (POP-yhdisteet) ja raskasmetallit, kulkeutuvat pitkiä matkoja valtiosta toiseen. Näiden epäpuhtauksien vähentäminen edellyttää kansainvälisiä sopimuksia. Pohjoismaat jatkavat yhteistyötä kehittääkseen ja toteuttaakseen ilman epäpuhtauksien vähentämistä koskevia kansainvälisiä sopimuksia. Maat tekevät yhteistyötä myös kansallisten toimenpiteiden ja vaikutuskeinojen kehittämisessä ja vaihtavat kokemuksia tämän alueen työstä.

Lyhytikäiset ilmastoon vaikuttavat yhdisteet on yhteisnimitys mustahiilen hiukkasille, alailmakehän otsonille, metaanille ja muille kaasuille ja hiukkasille, joiden elinikä ilmakehässä on lyhyt ja joiden oletetaan vaikuttaneen maapallon lämpenemiseen ja jotka voivat nopeuttaa jään ja lumen sulamista. Lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden vähentämisen tehon oletetaan olevan suurin arktisella alueella, jossa lämpötilan odotetaan edelleen kohoavan merkittävästi.

Lisätoimenpiteet lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden päästöjen ja muodostumisen vähentämiseen lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä voivat olla ratkaisevan tärkeitä, samoin kuin hiilidioksidin ja muiden pitkäikäisten kasvihuonekaasujen päästöjen voimakas vähentäminen. Koska mustahiilen päästöt aiheuttavat myös terveysongelmia, niiden rajoittamisesta on kaksinkertainen hyöty. Tämän alueen työtä tehdään kansainvälisillä foorumeilla, kuten Arktisessa neuvostossa, UNEPissa ja valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen (LRTAP) puitteissa. Pohjoismaat vahvistavat työtä päästöjen rajoittamiseksi ja lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden torjumiseksi kansallisesti, alueellisesti ja kansainvälisesti.

Toimenpiteet lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden pitoisuuden vähentämiseksi ilmakehässä eivät korvaa työtä, jota tehdään YK:n ilmast sopimuksen puitteissa hiilidioksidin ja muiden pitkäikäisten kasvihuonekaasujen päästöjen vähentämiseksi

Näiden epäpuhtauksien vähentäminen edellyttää kansainvälisiä sopimuksia. Pohjoismaat jatkavat yhteistyötä kehittääkseen ja toteuttaakseen ilman epäpuhtauksien vähentämistä koskevia kansainvälisiä sopimuksia.

▼ **Tärkeitä esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa:**

- Ilmastosopimuksen, Kioton pöytäkirjan ja Göteborgin pöytäkirjan seuranta
- Uudet kansainväliset ilmastoa ja ilman epäpuhtauksia koskevat sopimukset, jotka sitovat oikeudellisesti kaikkia maita
- Vapaaehtoinen yhteistyö tärkeiden maiden ja järjestöjen kanssa päästöjen vähentämiseksi. Yhteistyö, joka liittyy ilmastomyönteiseen murrokseen ja päästöjen vähentämiseen pitkällä aikavälillä
- Hiilidioksidimaksu
- Kiintiökauppa ja muut joustavat markkinamekanismit
- Standardit ja energiamerkinnät
- Yhteistyö muiden sektorien kanssa vähäpäästöisistä ratkaisuista
- Tutkimus ja kehitys
- Kansallisten strategioiden kehittäminen ilmastomuutokseen sopeutumiseksi
- Tiedonvälitys

2.1 Ilmastonmuutos

● Tavoite:

Kansainvälisestä ilmastokesopimuksesta on päästy yksimielisyyteen vuonna 2015. Sopimus tulee voimaan vuonna 2020 ja velvoittaa oikeudellisesti kaikkia maita. Sopimuksessa määritetään sekä teollisuusmaiden että isojen kehittyvien maiden konkreettiset päästövähennysvelvoitteet. Sopimus auttaa rajoittamaan maapallon lämpenemisen korkeintaan kahteen celsiusasteeseen.

Neuvottelut uudesta, kaikkia maita oikeudellisesti sitovasta ilmastokesopimuksesta on käynnistetty. Ne päättyvät vuonna 2015, ja sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan vuonna 2020. Kaikkia Pohjoismaita koskee vuoteen 2020 saakka Kioton pöytäkirjan toinen velvoitekausi. Samalla neuvotellaan työohjelmasta, jolla nostetaan tavoitetasoa myös ennen vuotta 2020.

Pohjoismaat ovat asettaneet tavoitteensa korkealle ja täyttävät velvoitteensa osoittamalla, että alueen päästöjä on mahdollista vähentää kustannustehokkaasti ja yhteistyössä muiden isojen päästömaiden kanssa. Pohjoismailla tulee olemaan tärkeä tehtävä vuonna 2020 voimaan tulevan uuden ilmastokesopimuksen neuvotteluedellytysten luomisessa. Kaikkien suurten päästömaiden on tehtävä työtä kustannustehokkaiden toimenpiteiden toteuttamiseksi. Päästöjen vähentäminen, maapallon lämpenemisen

rajoittaminen ja oikeudellisesti sitovan sopimuksen toteuttaminen ovat yhteinen mutta eriytetty vastuu.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen tuottaa usein kaksinkertaisen hyödyn, kun paikalliset ilman epäpuhtaudet vähenevät ja ihmisten terveys ja ympäristön tila samalla paranevat. Kokemukset yhteistyöstä suurten päästömaiden kanssa osoittavat tämän.

Pohjoismaat ovat kukin erikseen toteuttaneet erilaisia toimenpiteitä ilmastomuutokseen sopeutumiseksi. Pohjoismaat voivat vaihtaa tietoa ja kehittää hyviä esimerkkejä tällä alueella. Yksityinen sektori on osallistettava kehittämään sopeutumisen edellyttämää innovaatiota.

▼ Painopistealueet:

- Kehitetään vaikutuskeinoja kasvi-huonekaasupäästöjen ja lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden kustannustehokkaaksi vähentämiseksi kansallisten vaikutuskeinojen ja ympäristörahoitusyhtiö NEFCOn avulla.
- Kehitetään yhteispohjoismaisia analyysejä tärkeistä ilmastoneuvottelukysymyksistä ja edistetään neuvottelutulosta sekä kansallista ja alueellista seurantaä erilaisin toimenpitein.
- Kehitetään uusia, toimivia markkina-lähtöisiä mekanismeja tarkoituksena kannustaa kustannustehokkaiisiin päästövähennyksiin sektorikohtaisten vaikutuskeinojen avulla.
- Kehitetään vihreää ilmastorahastoa ja innovatiivisia rahoitusmekanismeja.
- Edistetään parhaiden käytettävissä olevien tekniikoiden (*Best Available Techniques*, BAT) käyttöä ilmastomyönteisissä ratkaisuissa.
- Pyritään löytämään kansainvälisiä ratkaisuja meriliikenteen päästöjen vähentämiseksi Kansainvälisen merenkulkujärjestön (IMO) avulla.
- Valmistaudutaan vähähiilisten yhteiskuntien murrokseen Pohjoismaissa.
- Tuetaan Arktisen neuvoston ja Barentsin euroarktisen neuvoston pohjoisten alueiden ilmastomuutokseen ja sen ekosysteemivaikutuksiin liittyvää työtä.

2.2 Ilman epäpuhtaudet

● Tavoite:

Ilman epäpuhtauksien ympäristö- ja terveyshaitat ovat sallittujen raja-arvojen tai kansainvälisten ilmanlaatuvaatimusten rajoissa eivätkä ylitä luonnon sietokykyä. Maiden kokonaispäästöt ja yksittäisistä päästölähteistä peräisin olevat päästöt pysyvät kansainvälisten vaatimusten rajoissa.

Ekosysteemeille ja ihmisten terveydelle haitalliset ilman epäpuhtaudet kulkeutuvat ilmavirtojen mukana pitkiä matkoja valtiosta toiseen. Sen vuoksi tällä alueella on erittäin tärkeää tehdä kansainvälistä yhteistyötä. Kansainvälinen työ on vähentänyt happamoittavien ja rehevöittävien aineiden, pienhiukkasten, raskasmetallien ja orgaanisten ympäristömyrkkujen päästöjä. Pohjoismaiden ympäristöyhteistyö on edistänyt merkittävästi vaikutukseen perustuvien sopimusten kehittämistä valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen (LRTAP) ja EU:n tämän alueen säännöstön puitteissa. LRTAP-sopimuksen puitteissa pyritään vähentämään myös elohopean, pysyvien orgaanisten yhdisteiden (POP), raskasmetallien ja polysyklisen aromaattisten hiilivetyjen (PAH), dioksiinien sekä hiukkasten, kuten mustahiilen, päästöjä.

Vuonna 2012 tarkistettu Göteborgin pöytäkirja ja EU:n ilman epäpuhtauksiin liittyvä

temaattinen strategia ohjaavat lähivuosien ilmanlaatu-työtä. EU:n strategian lähtökohdiana on, että ilman epäpuhtauksien vaikutus terveyteen on toimenpiteiden tärkein kimmoke. EU on nykyään tärkein toimija parempaan paikalliseen ilmanlaatuun tähtäävän lainsäädännön kehittämisessä.

Useiden isojen pohjoismaisten kaupunkien ilmanlaatu alittaa ajoittain EU:n ilmanlaatu-direktiivissä ja WHO:n suuntaviivoissa annetut raja-arvot. Tutkimukset osoittavat ilman epäpuhtauksien aiheuttavan huomattavaa ylikuolleisuutta, mikä johtuu ensisijaisesti pienhiukkasista. Sen vuoksi tarvitaan nopeita paikallisia ja kansallisia toimenpiteitä, ja lisäksi on tutkittava tarkemmin pienhiukkasten ja ultrapienien hiukkasten vaikutuksia ihmisten terveyteen. Tarvitaan kansainvälisiä toimenpiteitä, jotka kohdistuvat valtiosta toiseen kulkeutuviin päästöihin ja niiden vaikutuksiin sekä pienhiukkasten ja ultrapienien hiukkasten taloudellisiin haittavaikutuksiin.

Muita ilman epäpuhtauksien aiheuttamia ongelmia, kuten happamoitumista ja rehevöitymistä, ei suinkaan ole ratkaistu. Happamoituminen on edelleen ongelma suurissa osissa Pohjoismaita. Typpipäästöt ovat kuitenkin nykyään rikkipäästöjä merkittävämpi haitta. Typpipäästöt vaikuttavat luonnon monimuotoisuuteen. Ne muodostavat metaanin ja auringonvalon yhteisvaikutuksesta alailmakehän otsonia, joka heikentää maataloustuotantoa. Ravintoketjussa rikastuvien orgaanisten

ympäristömyrkköjen ja raskasmetallien kaukokulkeutuminen on pysyvä ongelma, joka vaatii toimenpiteitä.

Pohjoismaiden tulee sen vuoksi edelleen tukea tieteellisesti perusteltujen toimenpiteiden kehittämistä ja toteutusta merkittävistä päästölähteistä, kuten kotitalouksista, energiasta, liikenteestä, teollisuudesta ja maataloudesta, peräisin olevien ilman epäpuhtauksien vähentämiseksi kansainvälisten sopimusten mukaisesti.

▼ Painopistealueet:

- Tehdään kansainvälisten neuvotte-
lujen ja EU-direktiivien yhteydessä
aloitteita ympäristölle haitallisten
ja valtioiden rajat ylittävien ilman
epäpuhtauksien päästöjen vähen-
tämistä.
- Pyritään happamoittavien ja rehe-
vöittävien aineiden päästöjen ja
niiden vaikutusten vähentämiseen.
- Ehkäistään ja vähennetään valtios-
ta toiseen kulkeutuvien elohopean,
polysyklisen aromaattisten hiili-
vetyjen ja dioksiinien päästöjä.
- Vahvistetaan ilman epäpuhtauk-
sien ja ilmastomuutoksen vuoro-
vaikutusta koskevaa osaamista.
- Kehitetään osaamista ja vaihde-
taan kokemuksia ultrapienien
hiukkasten pitoisuuksien pienentä-
miseksi kaupunkiympäristössä.

*Tarvitaan kansainvälisiä
toimenpiteitä, jotka
kohdistuvat valtiosta toiseen
kulkeutuviin päästöihin ja
niiden vaikutuksiin sekä
pienhiukkasten ja ultrapienien
hiukkasten taloudellisiin
haittavaikutuksiin.*

2.3 Lyhytikäiset ilmastoon vaikuttavat yhdisteet

● Tavoite:

Mustahiilen ja metaanin päästöt ja alailmakehän otsonin muodostuminen ovat vähentyneet.

Ilman lämpötilan kohoaminen ja merijään väheneminen kesällä ovat kaksi mittaria, jotka viittaavat siihen, että ilmasto muuttuu arktisella alueella nopeammin kuin muualla. Tärkein syy lämpötilan kohoamiseen arktisella alueella ja globaalisti on pitkäikäisten kasvihuonekaasujen, ennen kaikkea hiilidioksidin, päästöt. Lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden, kuten mustahiilen, metaanin ja alailmakehän otsonin, osuus arktisen alueen tähänastisesta lämpenemisestä saattaa kuitenkin olla peräti 30–40 prosenttia. Koska lyhytikäiset ilmastoon vaikuttavat yhdisteet pysyvät ilmakehässä huomattavasti lyhyemmän aikaa kuin hiilidioksidi, niiden päästöjen vähentäminen vaikuttaa ilmastoon nopeammin kuin ilmakehässä pitkään pysyvien kasvihuonekaasujen päästöjen vähentäminen.

Lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden päästöjen vähentäminen ja ehkäiseminen vaikuttaa myönteisesti paitsi ilmastoon, myös terveyteen.

Mustahiilen päästöjen ilmastovaikutus riippuu päästölähteen sijainnista. Arktisen alueen vaaleille lumi- ja jääpinnoille varastoituvat todennäköisimmin pohjoisten leveys-

asteiden, kuten Pohjoismaiden, hiukkaspäästöt. Sen vuoksi on tärkeää, että Pohjoismaat kiinnittävät erityistä huomiota siihen, miten tällaisia päästöjä voidaan vähentää sekä kansallisesti että yhdessä. Arktisen alueen nopeaa lämpenemistä voitaneen jarruttaa, mikäli Pohjoismaat ja muut maat ryhtyvät torjumaan mustahiilen päästöjä. Tämän alueen osaamista on edelleen vahvistettava. Pohjoismaat keskittyvät työskentelemään lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden parissa täydentäen näin työtä pitkäikäisten kasvihuonekaasujen, kuten hiilidioksidin, päästöjen rajoittamiseksi. Tarkoituksena on rajoittaa maapallon lämpötilan kohoaminen korkeintaan kahteen celsiusasteeseen.

Lyhytikäiset ilmastoon vaikuttavat yhdisteet, kuten mustahiili ja alailmakehän otsoni, ovat epäpuhtauksia, jotka voivat vahingoittaa myös ihmisten terveyttä. Pohjoismaat tekevät yhteistyötä UNEPin, Arktisen neuvoston ja muiden maiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa toimenpiteissä, joilla vähennetään lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden määrää ilmakehässä eli mustahiilen, metaanin ja alailmakehän otsonin esiasteiden päästöjä. Näiden päästöjen vähentäminen saattaa vaikuttaa suhteellisen nopeasti sekä ilmastoon että ihmisten terveyteen. Pohjoismaat tekevät yhteistyötä maaliskuussa 2012 annetun Huippuvuorten ministerijulistuksen pohjalta kehittääkseen ja vahvistaakseen kansallista päästötilinpittoa, vähentääkseen lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden päästöjä ja tukeakseen tärkeitä kansainvälisiä aloitteita.

▼ Painopistealueet:

- Parannetaan osaamista lyhytikäisten yhdisteiden vaikutuksista ilmastoon, ihmisten terveyteen ja ekosysteemeihin.
- Tuetaan lyhytikäisiin ilmastoon vaikuttaviin yhdisteisiin liittyvää kansainvälistä työtä, jota tehdään muun muassa Arktisessa neuvostossa ja valtiosta toiseen tapahtuvaa ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista koskevan yleissopimuksen puitteissa.
- Seurataan UNEPin kansainvälisen toimintasuunnitelman ja erilaisten globaalien toimenpiteiden täytäntöönpanoa, mukaan lukien *Climate and Clean Air Coalition to Reduce Short Lived Climate Pollutants* -aloite.
- Kehitetään ja vahvistetaan kansallisia päästötilinpitoja sekä kansallisia ja alueellisia toimintasuunnitelmia ja edistetään lyhytikäisten ilmastoon vaikuttavien yhdisteiden päästöjen vähentämiseen tähtääviä toimia.
- Toteutetaan koordinoituja kustannustehokkaita hankkeita pohjoismaisen ympäristörahoitusyhtiön NEFCOn kautta.

Arktisen alueen nopeaa lämpenemistä voitaneen jarruttaa, mikäli Pohjoismaat ja muut maat ryhtyvät torjumaan mustahiilen päästöjä.

3. LUONNON MONIMUOTOISUUS JA EKOSYSTEEMIT

● Tavoite:

Luonnon monimuotoisuuden katoaminen on pysähtynyt ja elinvoimaiset ekosysteemit tuottavat yhä välttämättömiä ekosysteemipalveluja, jotka ovat hyvinvoinnin ja arvon luomisen perusta.

Pohjoismaiden luontoon ja sen eri lajeihin ja luontotyypppeihin niin maalla kuin merelläkin kohdistuu edelleen paineita.

Suurimmat uhat liittyvät maankäyttöön, teolliseen kehitykseen, raaka-ainetuotantoon, ilmastomuutokseen, tulokaslajeihin, saastumiseen ja elävien luonnonvarojen kestäättömyyden hyödyntämiseen. Monet yhteiskunnan sektorit vaikuttavat suuresti luontoon ja maisemaan, esimerkiksi liikenne, energia, maa- ja metsätalous ja kalastus.

Ihmisten hengissä säilyminen ja hyvinvointi ovat riippuvaisia luonnon tuottamista hyödyistä ja palveluista, niin sanotuista ekosysteemipalveluista. Ekosysteemien ja biologisen monimuotoisuuden taloudellisia näkökohtia kuvaavissa TEEB-hankkeissa arvioidaan, miten luonnonpääoma voidaan sisällyttää paremmin kansalliseen tilinpitoon ja kansallisomaisuuteen. Tämä on tarjonnut uusia työkaluja ja auttanut ymmärtämään paremmin ekosysteemien merkitystä.

Luonnon monimuotoisuus voidaan määritellä sekä kaikkien elävien organismien kokonais-

kirjoksi geenien, lajien ja populaatioiden tasolla että ekosysteemien ja luontotyyppien kirjoksi. Monimuotoisuuden köyhtyminen voi vaikuttaa elintarvikkeiden saatavuuteen ja geenivaroihin. Luonnon monimuotoisuus on tärkeä edellytys ekosysteemien tuottavuuden, rakenteiden ja toimintojen säilymiselle. Niiden säilyttämistä ja hoitamista auttaa ekosysteemiin perustuva lähestymistapa.

Ekosysteemiin perustuvalla lähestymistavalla varmistetaan luonnon monimuotoisuuden säilyminen ja kestävä käyttö. Hallinnon tulee perustua tietoon ja ottaa huomioon myös se, miten ihmiset käyttävät ekosysteemejä ja vaikuttavat niihin. Ekosysteemipalvelujen itsenäisyyttä, monimuotoisuutta ja tuotantoa on pidettävä yllä pitkällä aikavälillä.

Maisemalliset arvot, kulttuuriympäristöt ja ulkoilumahdollisuudet ovat tärkeitä ihmisten elämysmaailmalle ja hyvinvoinnille. On myös tärkeää, että kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä ja ilmastomuutokseen sopeutumisessa otetaan hyvällä tavalla huomioon ekosysteemit, luonto ja kulttuuriympäristö.

Ilmaston muuttuessa on tärkeää, että ennen kaikkea merien, metsien ja kosteikkojen hallinnassa huolehditaan ekosysteemien kyvystä toimia hiilinieluna.

Pohjoismaiden luontoon ja sen eri lajeihin ja luontotyypppeihin niin maalla kuin merelläkin kohdistuu edelleen paineita.

Pohjoismaiden yhteisenä haasteena on hoitaa luontoa ja maisemaa niin, että huolehditaan luonnon- ja kulttuuriympäristön arvoista, jotka voivat samalla olla yhteiskunnan kehityksen voimavara.

Pohjoismaat tekevät yhteistyötä erityisesti kansainvälisten sopimusten, kuten biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (CBD), Ramsarin sopimuksen ja maailmanperintösopimuksen, täytäntöönpanossa ja kehittämisessä. Yhteistyössä ovat usein mukana Baltian maat. Pohjoismaat ja Baltian maat tekevät erityisesti muunto-geenisiin organismeihin liittyvää yhteistyötä tarkoituksena vaikuttaa niitä koskeviin EU-direktiiveihin. Vieraita organismeja koskevassa työssä pohjoismaisella yhteistyöllä on tärkeä tehtävä kehittää EU:n ja CBD:n konkretisoitua ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi.

▼ Tärkeitä esimerkkejä toimenpiteistä, joilla tavoitteet voidaan saavuttaa:

- Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus, strategiasuunnitelman seuranta ja vuoteen 2020 ulottuvat 20 yhteistä osatavoitetta
- Ympäristöalan yleissopimukset ja muut sopimukset, yhteistyö Arktisessa neuvostossa, Barentsin euroarktisessa neuvostossa ja EU:ssa
- Biodiversiteettiä käsittelevä hallitustenvälinen IPBES-paneeli (Intergovernmental Panel on biodiversity and ecosystem services)
- Nagoyan pöytäkirja geenivarojen saatavuudesta
- TEEB-hankkeet ja vastaavat pohjoismaiset työkalut
- Konkreettiset hankkeet, joilla kohennetaan näiden politiikanalojen kansallista seurantaa.

Pohjoismaat tekevät yhteistyötä erityisesti kansainvälisten sopimusten, kuten biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen (CBD), Ramsarin sopimuksen ja maailmanperintösopimuksen, täytäntöönpanossa ja kehittämisessä.

3.1 Maaekosysteemit

● Tavoite:

Pohjoismaiden maaekosysteemien ekologinen tila on hyvä. Ekosysteemien suojelun ja kestävästä käytön välinen tasapaino on saavutettu.

Kehitys osoittaa, että kielteiset suuntaukset voidaan kääntää ryhtymällä oikeanlaisiin ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin. On tärkeää ponnistella entistä tehokkaammin maa- ja metsätalouden ja muun maankäytön ympäristötavoitteiden sekä ympäristönäkökulman toteuttamiseksi. Elinalueiden sirpaloituminen on yhä suurempi haaste etenkin geeniaineksen vaihtoa haittaavana tekijänä.

Ekosysteemipalvelujen hinnoittelun on oltava keskeisellä sijalla näiden arvojen esille tuomisessa. Hinnoittelu edistää myös kestävästä käyttöä. Luonnontilan palauttaminen voi palauttaa myös ekosysteemipalveluja esimerkiksi kosteikkoalueilla. Pohjoismaat voivat yhdessä toimia aloitteentekijänä ja tarjota hyviä esimerkkejä toimenpiteistä ympäristösopimusten ja muun kansainvälisen yhteistyön yhteydessä.

Luonnon monimuotoisuus on haavoittuvaa Pohjoismaiden tunturialueilla ja arktisella alueella. Ilmastonmuutos vaikuttaa voimakkaasti tiettyihin luontotyyppisiin, kuten arktiseen tundraan, ja ikiroudan sulamisen uhka kasvaa. Tulokaslajit ovat suuri uhka Pohjoismaiden luonnon monimuotoisuu-

delle, etenkin yhdessä ilmastonmuutoksen kanssa.

Pohjoismaat tekevät yhteistyötä CBD:n tavoitteiden toteuttamiseksi ja sopeuttavat vuoteen 2020 ulottuvan luonnon monimuotoisuutta koskevan EU-strategian Pohjoismaiden oloihin. Lisäksi Pohjoismaat tekevät tiivistä yhteistyötä Ramsarin sopimuksen sekä maailma-perintö- ja maisemayleissopimusten toteuttamisen ja kehittämisen parissa. Alueelliset hankkeet ovat tärkeitä, ja ne toimivat hyvinä esimerkkeinä sopimuksiin liittyvässä asiantuntijatyössä.

▼ Painopistealueet:

- Selvitetään ja tuodaan esille luonnon monimuotoisuuden ja maaekosysteemipalvelujen hyötyä kansallisesti ja paikallisesti ja tehdään aloitteita kansainvälisissä prosesseissa ja EU:ssa, mukaan lukien TEEB-hankkeiden seuranta.
- Kehitetään vaikutuskeinoja, jotka kannustavat luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen ja kestävästä käyttöön.
- Lisätään luonnonsuojelualueisiin liittyvää yhteistyötä ja tiedonvaihtoa ja osallistutaan luonnonalueiden välisten vihreiden käytävien kehittämiseen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi.
- Jatketaan yhteistyötä haitallisten tulokaslajien leviämisen torjumiseksi.
- Vaihdetaan tietoja vahingoittuneiden ekosysteemien luonnontilan palauttamismahdollisuuksista ja tehdään siihen liittyvää yhteistyötä.

3.2 Ulkoilu, luonnonmaisema ja kulttuuriympäristö

● Tavoite:

Luonnonmaisema sekä kulttuuri- ja kaupunkiympäristöt ovat Pohjoismaiden väestön hyvinvoinnin, viihtyvyyden ja ulkoilun voimavara.

Luonnonalueet, kulttuuriympäristöt ja kaupunkien ulkoilualueet ovat tärkeitä pohjoismaisten yhteiskuntien kansanterveydelle ja hyvinvoinnille.

Ulkoilu ja antoisat luonto- ja kulttuurimaisemaelämykset lisäävät myös ympäristötietoisuutta ja luovat ymmärtämystä luonnon- ja kulttuurivarojen kestäväälle hallinnalle. Ulkoilua ja luonnossa liikkumista rajoittavat kuitenkin fyysiset esteet ja yritykset rajoittaa jokamiehenoikeutta. Tarvitaan uusia kannusteita, jotta useammat voisivat hyödyntää mahdollisuuksia monipuoliseen ulkoiluun.

Pohjoismaiden luonnon- ja kulttuuriperinnöstä tulee huolehtia niin nykyisten kuin tulevienkin sukupolvien hyvinvoinnin ja hyödyn nimissä. Pohjoismaat tekevät alueena yhteistyötä toteuttaakseen yleissopimuksen maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta sekä eurooppalaisen maisemayleissopimuksen, painottaen erityisesti luontoa ja kulttuurimaisemaa.

On tärkeää tunnustaa luonnonmaisema, kulttuuriympäristö ja ulkoilu Pohjoismaiden väestön voimavaraksi. Pohjoismaat tekevät

yhteistyötä ja vaihtavat kokemuksia luonnonmaiseman sekä kulttuuri- ja kaupunkimaiseman merkityksestä muun muassa resurssitehokkuudelle, ilmastolle ja hyvinvoinnille.

▼ Painopistealueet:

- Edistetään ulkoilua terveellisenä, viihtyvyyttä luovana ja ympäristömyönteisenä toimintana lähiympäristössä ja ylipäättään luonnossa.
- Luodaan arvoa luonnon- ja kulttuuriperinnön pohjalta.
- Tuodaan esille kulttuuriympäristön merkitystä ekosysteemipalvelujen parissa tehtävässä työssä.

3.3 Luonnon monimuotoisuus ja ilmastonmuutos

● **Tavoite:**

YK:n ilmastopöytäkirja auttaa täyttämään biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen tavoitteet ja päinvastoin.

Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus (CBD) konkretisoi, miten monimuotoisuustyö ja ilmastotyö voivat tukea toistensa tavoitteita. Nagoyassa maat hyväksyivät tavoitteen, jonka mukaan niiden tulee turvata vuoteen 2020 mennessä aikaisempaa elinvoimaisemmat ekosysteemit, jotka muun muassa auttavat kasvattamaan hiilidioksidin varastointikapasiteettia. Tähän päästään suojelemalla ja palauttamalla luonnontilaan ekosysteemejä, mikä osaltaan rajoittaa ilmastomuutosta, vahvistaa ilmastomuutokseen sopeutumista ja hillitsee aavikoitumista.

CBD:n ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuteen liittyvät toimet käsittävät sekä sen, miten ekosysteemit voivat ehkäistä ilmastomuutosta että minimoida sen vaikutuksia sopeutumisen avulla. Pohjoismaiden tulee olla edelläkävijöitä arvioitaessa haasteita, jotka liittyvät ilmastoon ja luonnon monimuotoisuuden vuorovaikutukseen, ja tunnistaa ja toteuttaa synergia vaikutuksia tarjoavia ilmastotoimia. Tässä yhteydessä arvioidaan myös muita luontosopimuksia, kuten Ramsarin sopimusta, joilla on selkeä yhteys ilmastopöytäkirjaan ja CBD:hen.

▼ **Painopistealueet:**

- Vahvistetaan YK:n ilmastopöytäkirjan ja biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen välistä synergiaa.
- Kehitetään luontosopimusten osuutta ilmastomuutoksen ehkäisyyn ja vaikutuksiin liittyvässä työssä.
- Parannetaan osaamista ekosysteemien tehtävästä hiilinieluina lämpötilan kohoamisen ja ilmastomuutoksen rajoittamisessa.

3.4 Meriympäristö

● Tavoite:

Pohjoismaiden merien ekologinen tila on hyvä ja niiden hallinnan lähtökohtana on ekosysteemiin perustuva lähestymistapa. Meriä hyödynnetään resurssitehokkaalla ja kestävällä tavalla.

Merien ekosysteemeillä on suuri yhteiskunnallinen merkitys elämälle ja hyvinvoinnille, mutta haasteet vaihtelevat. Itämeren ongelmia ovat rehevöityminen ja voimakkaasti lisääntyvät öljynkuljetukset ja niihin liittyvä onnettomuusriski. Pohjoisten ja läntisten merialueiden rajoitettu infrastruktuuri ja ankara ilmasto tuottavat suuria haasteita laivaliikenteen ja öljytoiminnan lisääntyessä, mikä lisää öljyvahinkojen ja suuronnettomuuksien riskiä. Valmiutta on mukautettava sen mukaisesti. Tässä yhteydessä on tärkeä Kööpenhaminan sopimus, joka koskee yhteistyötä öljyn tai muiden haitallisten aineiden aiheuttaman meren pilaantumisen yhteydessä, sekä Arktisen neuvoston kansainväliset sopimukset. Myös vilkkaan meriliikenteen ja ilmastomuutoksen aiheuttama tulokaslajien määrän kasvu uhkaa meriympäristön ekologista tasapainoa.

Merien käyttöön liittyvät haasteet edellyttävät kokonaisvaltaista ja ekosysteemiin perustuvaa lähestymistapaa sektorienvälisen suunnittelun pohjalta. Merien ekosysteemipalvelujen hinnoittelu ja merialuesuunnittelu ovat tärkeitä välineitä pyrittäessä varmistamaan pitkällä aikavälillä kestävä merien luonnon-

varojen hallinta ja luonnon monimuotoisuuden säilyminen. On toivottavaa tehdä pohjoismaista yhteistyötä kokemusten vaihtamiseksi ja yhteisten periaatteiden kehittämiseksi merialuesuunnittelussa, mikä toimisi merien hallinnan kokonaisvaltaisen ekosysteemiin perustuvan lähestymistavan välineenä. On välttämätöntä luoda edellytykset luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle suojelemalla herkkiä alueita. On myös kehitettävä ihmisen toiminnan kumulatiivisten vaikutusten ja epävarmuustekijöiden arviointia muun muassa rehevöitymisen, ympäristömyrkyjen, ilmastomuutoksen ja merien happamoitumisen osalta.

Merien roskaantumisen on yhä suurempi ongelma sekä paikallisesti että globaalisti. Meillä ei ole riittävästi tietoa meriympäristön roskaantumisen laajuudesta, lähteistä ja seurauksista. Tietoa onkin saatava lisää ja kehitettävä vaikutuskeinoja, joiden avulla roskaantumista voidaan vähentää.

EU:n pohjoismaiset jäsenmaat laativat EU:n meristrategiadirektiivin mukaisesti vuoteen 2015 mennessä omille merialueilleen kokonaisvaltaiset meristrategiat, joilla pyritään merien hyvään ekologiseen tilaan vuoteen 2020 mennessä. Norja on samaan aikaan päässyt pitkälle omien merialueidensa kokonaisvaltaisten hallintasuunnitelmien kehittämisessä. Nämä hallintasuunnitelmat vastaavat paljolti direktiivin nojalla laadittavia meristrategioita. Islanti suojelee merialueitaan kansainvälisen ja alueellisen yhteistyön kautta.

Alueelliset meriympäristösopimukset OSPAR ja HELCOM toimivat merialueiden ekosysteemiin perustuvan hallinnon yhteistyöpohjana ja auttavat toteuttamaan EU:n meristrategiadirektiiviä. On edelleen tärkeää vähentää Itämereen kulkeutuvia ravinnepestöjä, mitä työtä edistävät Itämeren suojelun toimintaohjelma (*Baltic Sea Action Plan*) ja NEFCOn toimenpiteet.

Pohjoismaat laativat EU:n vesipuitedirektiivin mukaisesti sekä rannikkovesiä että sisävesiä koskevat vesien hallintasuunnitelmat.

▼ **Painopistealueet:**

- Tuetaan alueellisesti koordinoitua, sektorienvälistä ja ekosysteemeihin perustuvaan lähestymistapaan nojautuvaa merien ja meriympäristön hallintaa, mukaan lukien merialueiden suunnittelu.
- Pienennetään ympäristövahinkoriskejä kansainvälisen yhteistyön avulla tarkoituksena torjua tulokaslajeja ja estää niiden leviämistä.
- Vahvistetaan merien ekosysteemi-palvelujen hinnoittelun kehittämiseen liittyvää työtä.
- Vahvistetaan osaamista merien roskaantumisen syistä ja vaikutuksista tavoitteena roskaantumisen vähentäminen.
- Tuetaan Itämeren suojelun toimintaohjelman ja NEFCOn työtä tarkoituksena hillitä ravinnepestöjä Itämereen.

3.5 Merien happamoituminen

● Tavoite:

Maat ovat kehittäneet ja vahvistaneet osaamista merien happamoitumisen vaikutuksista ekosysteemeihin ja biologiin luonnonvaroihin.

Meret toimivat globaalin hiilikierron pusku-reina sitomalla hiilidioksidia. Tämä rajoittaa hiilidioksidin määrää ilmakehässä ja samalla maapallon lämpenemistä. Hiilidioksidin sitominen happamoittaa merta, mikä aiheuttaa muutoksia merten kemiallisissa ja biologisissa prosesseissa. Esimerkiksi kalkkikuoristen eliöiden on vaikeampi muodostaa kalkkikuorta. Kylmä vesi sitoo enemmän hiilidioksidia kuin lämmin vesi, ja sen vuoksi happamoitumisen seurausten oletetaan muodostuvan pahemmiksi kylmillä merialueilla. Pitkällä aikavälillä on odotettavissa rakenteellisia muutoksia merien ravintoketjuissa.

Happamoituminen on suuri uhka merien ekosysteemeille. Tätä tutkitaan sekä maailmanlaajuisesti että alueellisesti, muun muassa Arktisessa neuvostossa. Merien happamoitumisen sosiaalis-taloudellisista seurauksista ja vaikutuksista ekosysteemien sietokykyyn tarvitaan lisää tietoa.

Merien happamoitumisen sosiaalis-taloudellisista seurauksista ja vaikutuksista ekosysteemien sietokykyyn tarvitaan lisää tietoa.

▼ Painopistealueet:

- Parannetaan osaamista happamoitumisen vaikutuksesta meriympäristöön, esimerkiksi ravintoketjujen rakenteeseen, toimintaan ja avainlajeihin.
- Osallistutaan mittareiden ja mallintamisvälineiden kehittämiseen merien happamoitumisen vaikutustutkimuksia varten.
- Kehitetään merien happamoitumisen sosiaalis-taloudellisia vaikutusselvityksiä.

4. TERVEYDELLE JA YMPÄRISTÖLLE VAARALLISET KEMIKAALIT

● Tavoite:

Tuotteiden, päästöjen ja jätteen sisältämien kemikaalien terveys- ja ympäristöhaitat on minimoitu.

Altistuminen kemikaaleille voi vahingoittaa ympäristöä ja terveyttä. Aineet voivat rikastua ravintoketjussa ja olla uhka terveydelle.

Suurena haasteena on lisätiedon hankkiminen aineiden vaarallisista ominaisuuksista, esiintymisestä luonnossa ja päästölähteistä. Tuotannosta, tuotteista ja jätteenkäsittelystä peräisin olevat päästöt on minimoitava. Kansanterveyden ongelmana ovat myös kaukokulkeutuvat epäpuhtaudet ja ympäristömyrkyjen kertyminen meren ravintoketjuihin.

Monien kemikaalien terveys- ja ympäristövaaroja ei tunneta riittävästi. Tietoa on saatava lisää, erityisesti nanomateriaaleista, korvattavissa olevista aineista, hormoni-toimintaa häiritsevistä aineista sekä useille kemikaaleille altistumisen yhteisvaikutuksista. EU:n REACH-asetukseen sisältyy vaatimuksia tällaisen tiedon hankkimisesta. Valvontayhteistyö on välttämätöntä, jotta näitä ja muita kemikaalimääräysten vaatimuksia voidaan seurata. Pohjoismaisella yhteistyöllä parannetaan myös kemikaalitietouden saatavuutta. Pohjoismaissa on tärkeää, että ympäristö-, kuluttaja- ja toimialajärjestöt tekevät yhteistyötä. Pohjoismainen kemikaaliyhteistyö edistää terveydelle ja ympäristölle

haitallisten kemikaalien sääntelyä EU:n ja Etan kemikaalisäännöstössä, muun muassa REACHissa, torjunta-aine ja kasvinsuojelu-asetuksissa sekä alueellisissa ja kansainvälisissä sopimuksissa. Pohjoismaiden kokemukset ja osallistuminen kansainväliseen kemikaaliyhteistyöhön tarjoavat hyvät edellytykset kehittää edelleen nykyisiä kemikaaliyleissopimuksia, YK:n kemikaalien hallintaa ohjaavaa strategiaa (SAICM) ja kansainvälistä elohopeasopimusta. Lisäksi maiden tulee pyrkiä näiden sopimusten ulkopuolelle jäävien aineiden parempaan kansainväliseen sääntelyyn.

Tietämys arktisen alueen ympäristölle haitallisista aineista ja yhteistyö Arktisen neuvoston kanssa ovat strategisesti tärkeitä. Ympäristömyrkyjen vaikutukset arktisella alueella ovat merkittävät, ja Arktinen neuvosto vastaa suurelta osin tämän alueen tutkimus- ja projektityöstä. Pohjoismaiden ministerineuvosto tukee aktiivisesti tätä työtä. Yhteiskunnan vihreän ja kestävä kehityksen turvaamiseksi halutaan myös elinkeinoelämän lisäävän panostuksia vaarallisten aineiden korvaamiseen. Tämä edellyttää ymmärryksen lisäämistä korvaavien aineiden tarpeesta ja sen myötä vaihtoehtoisten aineiden ominaisuuksista, vaihtoehtoisista tuotantomenetelmistä ja ympäristöteknologiasta.

Ympäristömyrkyjen vaikutukset arktisella alueella ovat merkittävät, ja Arktinen neuvosto vastaa suurelta osin tämän alueen tutkimus- ja projektityöstä.

▼ Painopistealueet:

- Ehkäistään ja vähennetään valtiosta toiseen kulkeutuvien vaarallisten aineiden, kuten elohopean ja pysyvien orgaanisten yhdisteiden (POP), päästöjä yhteistyössä Arktisen neuvoston kanssa.
- Tunnistetaan järjestelmällisten seulontaohjelmien avulla ympäristössä esiintyviä uusia terveydelle ja ympäristölle haitallisia kemikaaleja muun muassa pohjoisilla ja arktisilla alueilla.
- Osallistutaan elohopean käytön vähentämistä koskevan maailmanlaajuisen sopimuksen valmisteluun, toteutukseen ja seurantaan.
- Kehitetään kemikaali- ja jätealan sopimuksia ja parannetaan nykyisten sopimusten ulkopuolelle jäävien aineiden kansainvälistä sääntelyä.
- Vaikutetaan EU:n ja Etan kemikaalisäännösten kehittämiseen ja sen toteutuksessa tehtävään yhteistyöhön, mukaan lukien REACH, luokittelu ja merkintäjärjestelmä (CLP), torjunta-aineet ja kasvinsuojeluaineet sekä valvonta.

- Vaikutetaan hormonitoimintaa häiritsevien aineiden parissa tehtävään työhön EU:ssa ja OECD:ssä.
- Edistetään suojautumista nanomateriaalien käytön riskeiltä.
- Kerätään ja levitetään tietoa vaarallisten aineiden käytöstä ja altistumisesta näille aineille ja pyritään saamaan aikaan säännöt, jotka edistävät tiedonsaantia tuotteiden ja tavaroiden sisältämistä vaarallisista aineista.
- Pyritään siihen, että kemikaalien yhteisvaikutukset otetaan huomioon kemikaalien riskinarvioinnissa.
- Jatketaan Pohjoismaiden meriympäristölle vaarallisten aineiden selvittämistä ja kehitetään niitä varten mittareita.
- Kehitetään kansainvälisesti harmonisoituja testimenetelmiä.

*Yhteiskunnan vihreän ja kestävä
kehityksen turvaamiseksi
halutaan myös elinkeinoelämän
lisäävän panostuksia vaarallisten
aineiden korvaamiseen.*

TOTEUTUS JA VASTUU

Pohjoismaiden ympäristöministereillä (MR-M) on yleisvastuu pohjoismaisesta ympäristöyhteistyöstä. MR-M:n alaisuudessa toimivalla ympäristöasiain virkamieskomitealla (ÄK-M) on vastuu ympäristöyhteistyön toimintaohjelman toteutuksesta. Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö (NMRS) koordinoi yhteistyötä kulloisenkin puheenjohtajamaan sekä muiden maiden ja Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin kanssa.

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön perusta on Pohjoismaiden välisissä hyvissä verkostoissa, joita on sekä asiantuntijatasolla että hallintoviranomaisten, tutkimusympäristöjen ja elinkeinoelämän edustajien kesken ja poliittisella tasolla.

Ympäristöyhteistyön toimintaohjelmaa toteutetaan ensi kädessä työryhmien hankkeissa, eli pohjoismaisten asiantuntijoiden avulla järjestettävien erilaisten selvitysten, seminaarien ja työpajojen kautta. Vaatimuksena on,

että hankkeeseen osallistuu vähintään kolme maata ja että yhteistyö tuottaa pohjoismaista hyötyä.

Yksittäisten ympäristötyöryhmien asiantuntijat edustavat kansallisia näkemyksiä. Jokaisella työryhmällä on koordinaattori ja puheenjohtaja jonkin Pohjoismaan ympäristöviranomaisten hallintoelimien yhteydessä. Työryhmien vastuulla on huolehtia hankkeiden tulosten tarkoituksenmukaisesta välittämisestä ja näkyvyydestä.

Työryhmät tekevät monialaista yhteistyötä, silloin kun se edistää ympäristönäkökulman sisällyttämistä muiden sektorien työhön ja kun se tuottaa strategista synergiaetua, pohjoismaista hyötyä ja lisäarvoa.

Budjettimuutokset saattavat vaikuttaa ympäristöyhteistyön toimintaohjelman toteutukseen. Ympäristöyhteistyön toimintaohjelma arvioidaan kolmen vuoden jälkeen ja sitä tarkistetaan tarvittaessa.

KÄYTETYT LYHENTEET

BAT	Paras käyttökelpoinen tekniikka
CBD	Biologista monimuotoisuutta koskeva yleissopimus
CLP	Aineiden ja aineseosten luokittelemista, merkitsemistä ja pakkaamista koskeva asetus
CSR	Yritysten yhteiskuntavastuu
EcoAP	Ekoinnovointia koskeva toimintasuunnitelma
ETAP	Euroopan komission ympäristöteknologian toimintaohjelma
EU/Eta	Euroopan unioni ja Euroopan talousalue
HAV	Meriryhmä (MR-M)
HELCOM	Itämeren merellisen ympäristön suojelukomissio
HKP	Kestävän kulutuksen ja tuotannon työryhmä (MR-M)
ICAO	Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö
IED	Teollisuuden päästädirektiivi
IMO	Kansainvälinen merenkulkujärjestö
KoL	Ilmasto- ja ilmaryhmä (MR-M)
LRTAP	Valtiosta toiseen kaukokulkeutuvien ilman epäpuhtauksien yleissopimus
MEG	Ympäristö- ja taloustyöryhmä (MR-M)
NAG	Pohjoismaiden jäteryhmä (MR-M)
NEFCO	Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö
NIB	Pohjoismaiden investointipankki
NKG	Pohjoismaiden kemikaaliryhmä (MR-M)
NOAK	Kansainvälisten ilmastoneuvottelujen pohjoismainen työryhmä (MR-M)
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
OSPAR	Yleissopimus Koillis-Atlantin merellisen ympäristön suojelusta
POPs	Pysyvät orgaaniset yhdisteet
RAMSAR	Yleissopimus kansainvälisesti merkittävien kosteikkojen ja vesialueiden suojelusta erityisesti vesilintujen elinalueina
REACH	Kemikaalien rekisteröinti, arviointi ja lupamenettely
SAICM	Kansainvälinen kemikaalistrategia
SWIPA	Snow, Water, Ice and Permafrost in the Arctic -raportti
TEEB	Ekosysteemien ja luonnon monimuotoisuuden taloudellinen arvo
TEG	Maaekosysteemien työryhmä (MR-M)
UNEP	YK:n ympäristöohjelma
WHO	Maailman terveysjärjestö
YK	Yhdistyneet kansakunnat
AU	Ympäristöasiain virkamieskomitean työvaliokunta
MR-M	Ympäristöasiain ministerineuvosto
ÄK-M	Ympäristöasiain virkamieskomitea

ORGANISAATIOKAAVIO

AU	Ympäristöasiain virkamieskomitean työvaliokunta
HAV	Meriryhmä
HKP	Kestävän kulutuksen ja tuotannon työryhmä
Joutsenmerkki	Pohjoismaiden virallinen ympäristömerkintä
KoL	Ilmasto- ja ilmaryhmä
MEG	Ympäristö- ja taloustyöryhmä
MR-M	Ympäristöasiain ministerineuvosto
NAG	Pohjoismainen jäteryhmä
NEFCO	Pohjoismaiden ympäristörahoitusyhtiö
NKG	Pohjoismainen kemikaaliryhmä
NMRS	Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristö
NOAK	Kansainvälisten ilmastoneuvottelujen pohjoismainen työryhmä
TEG	Maaekosysteemien työryhmä
ÄK-M	Ympäristöasiain virkamieskomitea

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma 2013–2018

Pohjoismaisella ympäristöalan yhteistyöllä on saavutettu merkittäviä tuloksia 40 viime vuoden aikana. Maat ovat pystyneet yhdistämään talouskasvun ja hyvinvoinnin kehittämisen tavoitteelliseen ympäristöpolitiikkaan, ja ne ovat osallistuneet aktiivisesti ympäristön parantamiseen sekä Pohjoismaissa että kansainvälisesti.

Kestävän tuotannon ja kulutuksen, ympäristömyönteisten tekniikoiden ja kestävän talouskasvun kehittäminen yhteistyössä muiden sektorien kanssa, mukaan lukien elinkeinoelämä ja kansainväliset järjestöt, on merkittävä haaste pohjoismaisessa yhteistyössä. Myös Riossa 2012 pidetyn YK:n kestävän kehityksen huippukokouksen seuranta on keskeisellä sijalla pohjoismaisessa yhteistyössä.

ISBN 978-92-893-2513-4
ANP 2012:765